

Ett Sesam i nordisk stil /

Cederman, Rosalba

*59 C Helsingfors Dagblads följetong-bibliotek
för 1883. H.4*

2 2 5

Ett Sesam i nordisk stil.

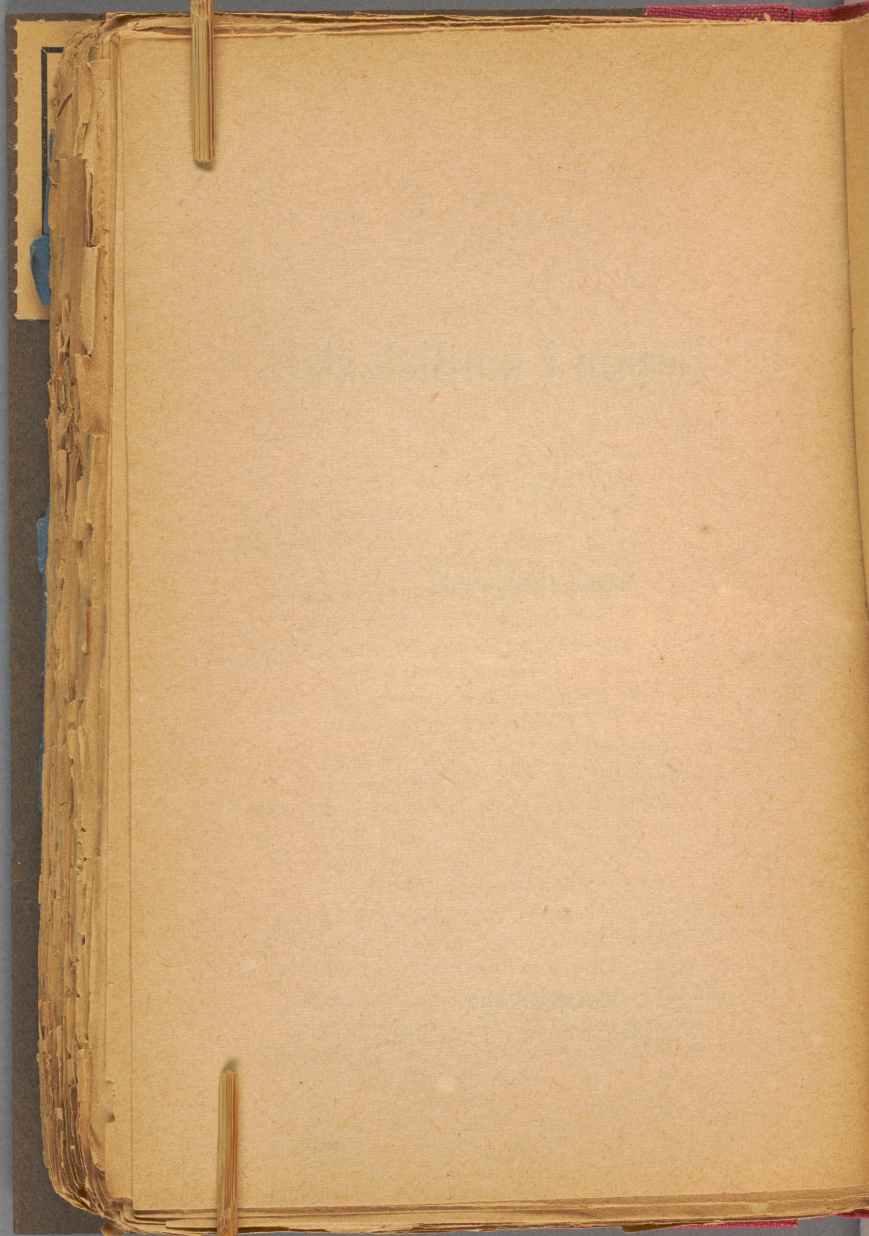
AF

Alba Ödegård.

bederman, Rosalba Maria,
— f. Sjöling

HELSINGFORS.

HELSINGFORS DAGBLADS TRYCKERI,

Vägen sluttar starkt nedåt. Den sträcker sig genom en stenig, gles skogbacke med tallgrupper öfverst på höjden och något smågran lägre ner, samt bildar slutligen en tvär krökning nästan midt i sluttningen. Vester om denna befinner sig ett kalkstenbrott, med förgreningar af ganska fläckfri marmor; bakom brottet höras dånande knallar såsom när man spränger ett block. Det remnar också, just då en vagn befinner sig öfverst på backen.

Hästarne störta utför i vildt traf, kusken förmår ej hålla dem tillbaka. Den bruna hästen synes förlorat all fattning, han styr kosan rakt mot kalkbrottet. Den grå vänder hufvudet mot den på andra sidan vägen befintliga myren, hvilket på intet vis förminskar farans vidd, enär dess sankt fly knapt mäktar bära en människofot. Begge djuren frysa af rädsla. Ett anskri ljuder ifrån vagnen, ett likblekt ansigte böjer sig fram, en hand griper kusken i axeln, den andra fattar krampaktigt om den redan hårdt spända tygeln, som brister och ger den bruna hästen öfvertaget. Redan snudda vagnshjulen mot kalkstenarne, ett ögonblick till och vagnen löper fara att krossas mot klipporna.

Men detta ögonblick inträffar ej. Ett döfvande slag faller den ena af hästarne till marken. Den andra stegrar sig, men en stadig

hand håller nu i betslet. Djuret skälfter i hvarje lem, men förmår ej röra sig ur fläcken. Med öfverlägsen styrka tillbakahållas såväl häst som vagn midt i den stupande backen.

»Släpp tyglarne, kusk, och stig ned! Spänn sedan ur, medan jag håller upp vagnen, så få vi hjälpas åt att draga honom på vägen igen.«

Det var en högväxt, helt ung man, som talade. Han var arbetsklädd, med byxor och blus af groft linne, men på det vackert uppburna hufvudet satt en hatt af herremanssnitt, och stöflarne, fastän lappade, buro spår både af svärta och borste. Ett bredt förskinn, sammanknutet om livet med ett snöre, fulländade dräkten.

Kusken lydde tillsägelsen blott till en del. Nedstigen från kuskbocken, gick han fram till vagnsdörren för att öppna den för den halfblinde gamle herrn och den uppskrämde unga damen, som befunno sig derinne.

»Hit först!» befalde den blusklädde i bestämd ton, «marken sluttar för starkt; jag har goda armar, men kan ej svara för vagnen, om den länge skall förbli i det här läget; den kan lätt brista sönder. Herrskapet får gifva sig ro så länge.»

«Gör som han säger, Lauri», ljöd hastigt det unga fruntimrets röst; jag kan nog hjälpa generalen ur vagnen.« Hon böjde sig fram öfver vagnsdörren, vred upp låset och stod med ett hopp nere på marken.

»Se så, farfar, räck mig er hand, här är steget! Var icke rädd, jag står så stadigt som en verstolpe. Gud ske lof och pris att vi äro

räddade! Bra, så ja, nu ha vi fast mark under oss. Stackars farfar! Det var ett obehagligt uppvaknande.»

«Tror du verkligen att jag sof? Ja, kanske . . . . men hvad var det för skott jag hörde? En gammal brigadchef, som jag, misstär sig icke på kanondundret.»

»Ett undantag kan hända, farfar! De spränga visst stenar i närheten och det var knallarne af dem, som väckte er. Hästarne började att skena, och det var hårdt nära att vi varit förlo-
rade, om icke . . .»

Hon afbröt sig sjelf. En blick på den unge mannen, — som med herkulisk styrka uppehöll vagnen, medan kusken svärande och trätande ledde den grå hästen åt sidan, gäfvö hennes tankar en ny vändning.

»Nå, om icke?» frågade den gamle, i det han bemödade sig att sjelf iakttaga ställningen, såvidt hans fördunklade synorganer medgäfvö det.

»Jo, om icke vi erhållit en så kraftig och dugtig hjälp just i det kritiska ögonblicket.»

«Just i det kritiska ögonblicket, — hm — ja, så är det alltid. När faran uppnått sin högsta spets, då kommer hjälpen. Så gick det vid Pardala, så vid Juutas. Nå, var faran mycket öfverhängande?»

«Ja farfar! Ser ni ej dessa skrofliga, hvassa klippor och branter härnedanfö? Vi hade lätt kunnat — o, sätt er ned på hällen här, farfar tills vi fått allt i ordning igen — vi hade lätt kunnat . . . .»

»Hvad? Skäras sönder bit för bit kanske?
hä!»

Hon svarade honom icke. Det hade gått, som det ofta går efter en med öfverspänd själsstyrka öfvervunnen fara, nerverna förslappas, själsverktygen domna af, och man förlorar medvetandet.

Den unga flickan låg afsvimnad på marken, med hufvudet lutadt mot den gamles knä.

«Lauri, Lauri, ropade han, »skaffa vatten, fort . . . vatten och luktsalt . . . fördömt! Har hon ej sådant på sig? I min ungdom voro kvinnorna mera praktiska — alltid en flaska luktsalt i kjortelsäcken för förefallande behof — världen försämras dag för dag! Lauri, fähund, har då den satan förlorat öronen?»

Just som »den gamle brigadchefen» genom dessa kraftord ådagalagt att han var i full besittning af de till hans forna yrke hörande tekniska termerna, hade den blusklädde med Lauris tillhjälp lyckats få vagnen flyttad på jennare plan; i nästa ögonblick stod han midt för de nödställda resenärerna.

»Vatten har jag lyckligtvis med mig i en liten hink, det skall ej dröja länge innan det är här; jag har kärlet stående bland mina arbetsredskap.»

Han försvann. Den gamle mannen började åter ropa på Lauri. »Dä va' sjelfva perkele till karl! Ha' han nu dängt Ha han dängt frök'na i skallen mä? Märra, ho'ä då rakt förstörder!» Med dessa ord instälde sig slutligen den påkalade kusken.

«Hvad tusan drölar du för? Ser du inte att fröken är afsvinnad. Hjelp mig att lösa upp kläderna på 'na och bär henne sedan i vagnen. Är ej allt i ordning snart, det har ju ingenting gått sönder?»

»Nej, ingenting, utom . . . generalen ha' kanske inte sitt' et än . . . . Lona, som skam få mej, inte tör komma te'å trafva mer, så go' som ja' ä för å si saken.»

«Hvad är det du säger karl? Huru har du då burit dig åt? . . . Nå, har du ingen »puukoa på dig? Fort af med snörlifsremmarne! . . . det är ju det första man har att göra . . . Ja så, dit nöt, du har förderfvat Lona?»

»Nej, då va' stopp då, general! Då va' allt den andra som passerte henne till evigheten.»

«Om jag inte det hade gjort, så kunde det kanske blifvit du och någon mera till, som i stället blifvit dit förpassad!» Det var den blusklädde, som nu talade. »För resten är det ingen fara med mårren. Du kan gå och ruska henne i örnsibbarna och gifva henne en styrketår ur den der lilla tennpluntan som så beredvilligt sticker upp hufvudet ur rockfickan! . . . Här är vatten, herre! Får jag lof att bedja om er näsduk?»

En kompress var snart lagd om den unga flickans panna, en vacker, mjellhvit panna, be- kuggad af ett par fint tecknade ögonbryn och de mjukaste bucklor af nötbrunt hår, en kaut- schuks bägare fylld med vatten förd till hennes läppar — hvarvid hufvudet stöddes af den bluskläddes hand — och hatt och flor kastade

åt sidan. Men hon rörde sig ej, hvarje blodsdroppe tycktes flyktad från det marmorbleka ansigtet och pulsen stod stilla, som på en död. Handskarne blefvo uppknäpta och afdragna, händerna fuktade med vatten och lindrigt bestrukna af de valkiga fingrar, som nu omslöto dem. En slät, blank ring glänste på den venstra handens ringfinger. Nå hvad mer? Det angick ju icke honom, den främmande, groft klädde arbetaren, det angick honom visst icke, men han såg den likväl.

Det dröjde en stund, den gamle herrn började blifva otålig.

«Nå, får du inte lif i henne, karl? Hon har då icke slagit sig, hon måtte väl för tusan hakar qvickna vid! Var det du, din gök, som dyftade till arabiskan, så må hin anamma dig!. Bace . . . åtminstone till tre femtedelar . . . begriper du hvad du gjort?»

»Ja, mycket väl, men jag hade kunnat göra något ännå värre. Jag hade kunnat låta vagnen välta mot stenblocken. Ni hade kanske sjelf legat med krossad tinning död och den här unga fröken . . . ah, gud ske lof! Hon kommer sig, hon börjar andas och pulsen slår.»

»Visste jag inte det! Fruntimren passa alltid på och dåna vid sådana här lägenheter; det skedde redan i Paradiset! Hvasa! Kan du bevisa motsatsen, så går du utanpå biskopen och hela domkapitlet . . . Jaså, qvickstjerten min, du damp sedan faran väl var förbi . . . nå så godt det, efter det nu en gång skulle så vara.»

Den nyss vanmäktiga flickan drog några djupa andetag och uppslog omsider ögonen. Hennes blick träffade den unge mannens, som stödnade sitt ena knä emot hällen och omslutande hennes lif med sin arm, nästan fullkomligt uppbar den lätta gestalten. |

Ett ögonblick syntes hon förvirrad, derefter upplarnade hennes blick och minnet återkom. Hon hade icke hört ett ord af farfaderns pladder, men vände sig nu till honom, i det hon brådskande reste sig upp.

«Hvilken stackare jag är! Ni har väl inte varit orolig för min skull, farfar?»

«Åh, tycker du det! Jag måtte väl känna tygel. Men vet du hvad som händt, Frida? Leona har blifvit ihjelslagen; hvad skall din far säga?»

«Han måste trösta sig med att *vi* blifvit räddade, farfar. Men huru skola vi komma härifrån? Hvarifrån få en parhäst?»

«Det blir ingen annan råd än att sända ett bud till Wikars Halloh! Hör hit karl! Har du lust att förtjena en milskjuts?»

»Hvarför det, farfar? Kan inte Lauri hellre rida dit på Poute?»

«Och vi bli här, ensamma med denna ridare från landsvägen? Nej, tack vackert! Kanske kunde han känna sig frestad att göra ett nytt bruk af släggan.

«Åh, fy farfar! Sådan ser han ej ut. På det hela taget är det ju han, som räddat våra lif och vi ha icke ens tackat honom». Hon vände sig nu åt det håll, der de båda karlarne syss-

Jade med hästen, ty den okända, hade, så snart den unga flickan återhemtat sig från sin svimning, skyndat drängen till hjälp.

»Nej se, se, Leona är ju inte död, hon har rest sig!» Härmed skyndade hon till stället, klappade djuret på bringan, strök luggen ur dess panna och kyste det på hufvudet.

Leona besvarade smekningarna med att stryka mulen emot sin herrskarinnas axel. För öfrigt såg hon ännu något oklar ut, benen ryckte spasmodiskt och hon luktade starkt bränvin.

Frida — vi kunna i likhet med farfadern kalla henne så — ryggade något tillbaka för den vämjeliga lukten, »Kan hon vara mycket skadad«, frågade hon, alltjemnt med ögonen fästade på hästen.

»Jag tror icke det! Jag slog icke till henne med hammaren utan med skaftet.» Den bluskläde visade på en på marken liggande stenlägg.

»Då är ni mycket stark?» Hon betraktade honom nu närmare, men rodnade dervid omedvetet.

»Jag är så», genmälde han småleende, »man kallar mig vanligen «bjessen«, en bra hederstitel för en man sådan som jag.»

»Och ni är till yrket?»

»Stenhuggare«, inföll han raskt, »Jag trodde ni kunde se det.»

»Visserligen«, medgaf hon något förlägen, »men då var det kanske ni, som nyss kom våra hästar att skena?»

»Det var så», svarade han obesväradt,» men det är icke förbjudet att spränga här, emedan stenen är användbar på många sätt. Dock hade man bort sträcka vägen i annan riktning, till exempel ostvärt om myren der, så hade både backen och kalkbrottet undvikits. Våra landtmätare hafva i forna tider tagit alltför mycken hänsyn till de enskilda rågångarne, som det påstås af ännu mera enskilda skäl.«

»Min herre!» höll Frida på att utbrista, men hon hejdade sig. Visserligen hade den okände så der halft om halft presenterat sig, men denna presentation gjorde saken mest invecklad. Utan afseende derpå, hade hon utsagt orden, men nu dogo de bort innan de gått öfver hennes läppar. Hon ändrade taktik. »Spränger ni sten *ensam* här ute vid kalkbrottet?» frågan var enkel men tonen röjde tydligt att hon väntade ett mera omfattande svar. »Jag trodde icke att det lät sig göra.«

»Jag har också en hjälpreda«, svarade han kort, »en invalid på träben, som håller i borren.»

»En invalid från adertonhundraåtta och nio, är det så? Hon såg bort på sin farfar.»

Den blusklädde bejakade frågan.

»Farfar!» men nu togo hennes tankar en ny vändning. »Lauri, bind Leona vid trädgruppen der nere — men så, att hon kan lägga sig om hon känner sig svag — och rid genast hem på Poute. Vi behöfva ett par friska hästar för att komma härifrån. Men lät det nu gå raskt undan, så att generalen icke blir för trött. Säg dem der hemma att . . . att ingen olycka skett,

men att Leona blifvit skrämnd, och att vi ej vilja åka hem efter henne, för hon ser allt litet konstig ut ännu. De kunna ju skicka Olli och hämta henne.»

Lauri ordnade något med seldonen innan han verkstälde befallningen, men gaf sig slutligen af.

Farfar, det är en gammal krigskamrat till er här i närheten, en af de der gamla kärngubbarna från sista kriget, «som kunde allt, blott ej sin ära svika.» Har ni ej lust att tala ett ord vid honom, medan vi vänta?»

«Nej platt intel!» Generalen gjorde en af värjande rörelse med handen.

«Men hvarför inte, farfar!» Frida såg helt förvånad på den gamle,» kanske har han deltagit i samma bataljer som ni . . .»

»Nå än sen? Då var det väl hans skyldighet så väl som min. Jag kan inte se hvad godt der kan komma af sådana möten. Han räcker fram sin smutsiga labb, alltid med beräkning att få den fylld med slantar eller tobak — om han också inte nämner ett ord om den saken — och så säger han «Ku beware Keneralen!» «Olin minäkin saapuilla Alavolla ja Lapoalla, muistan seikat kuin eilisen päivän. Äfven jag var med vid Lappo och Alavo och minnes de affarerna, som om de skett i går. Jak vara en af Fieandts kossar», med mera dylikt rotvälska. Jag har påträffat hundratal med sådana der exemplar, de äro sig alla lika.

»Öfver Fridas anlete for en sky. Hon var ännu i den åldern då öfver blotta ordet foster-

land hvilat en nimbus af helig skärhet, förklarad af fantasien om också icke fattad af hjertat. Hon kunde icke förstå att man kunnat våga sitt lif för detsamma, utan att också älska det, och älskade man det en gång, så måtte väl alla minnen, som förenade sig med ett på detta sätt ådagalagt kärleksprof vara heliga och dyrbara.» Fänrik Ståls Sägner», hvilka just härförinnan utkommit hade gjutit en kraftig olja på den fosterländska glöden, som i följd deraf flammade upp med liflig eld. Den förut föga bemärkta flocken af efterlevande krigare hade med ens blifvit upphöjd till hjälteärens tinnar och bokstafigen införlifvad med fosterlandets häfd. Frida hade icke kunnat undgå att beröras deraf, den gamle farfadern var också allt sedan denna tid i hennes ögon rent grorifierad.

Och nu dessa kalla, märglösa ord, vittnade om ett fullkomligt utslocknande af all högre livsverksamhet! Huru skulle hon tyda dem? Voro de en följd af de sjuttiofyra lefnadsåren, brukade själ och kropp alltid samtidigt krympa ihop och förtorkas?

«Jag trodde», sade hon nedslagen, »att då man en gång blandat sitt blod på samma torfva.»

»Bah!» afbröt generalen tvärt, det der är bara en klingande fras!»

»Har ni alltid tänkt så, farfar?»

«Alltid, nej visst inte, men man förändras under årens lopp — allt i öfverensstämmelse med naturlagarne. I ungdomen ledes man af känslan, under mannaåldern styres man af förnuftet, på

ålderdomen tryggar man sig vid erfarenheten och blir i själfva verket mera *sig själf*.

Frida vände sig bort. Ett stygn af bitter smärta genombäfvade henne härvid, hon visste själf ej hvarför. När hon såg upp, var den blusklädde försvunnen.

«Borta!» utbrast hon helt högt »och vi hafva hvarken tackat eller betalt honom.»

»Betalt!» Hon rodnade och föll i tankar.

»Hvem kan den der mannen vara?»

Hvem *han* var, det fick hon icke på mycket länge veta; hvem *hon* var, det gissade han deremot strax. Han hade hört namnet »Wikars» nämnas och slöt deraf, att hon var dotter till den nye egaren af detta gods, hvilken endast för få veckor sedan flyttat till orten med sin familj, ifrån ett nordligare beläget landskap.

II.

I Ateliern.

Men jag säger dig likväl, Giovanni, att hon saknar själ, själ i uttrycket, själ i formerna! Jag håller på detta ord. En kristen martyrinna, ledd till bålet och färdig att bestiga det, är en allt igenom förklarad uppenbarelse, icke blott en skön, anatomiskt fulländad gestalt. Skulle jag ensamt hålla mig vid det sistnämnda, då vore din St. Agnes ett mästerverk. Nu deremot saknar hon det väsendtligaste, hon saknar *medvetande*.

»Håll upp Matteo, eller *per Dio*, krossar jag henne icke med ett enda slag. Du är för-

färlig! Dina ord falla ur nattsvart himmel; det ljus de sprida lemna endast aska efter sig.«

«Må de göra det, Giovanni, må de göra det, om blott en nu Phoenix reser sig ur den. Det gudaborne dör icke, det uppstiger renadt och förädladt ur luttringens eld. Ett dylikt prof skulle icke skada dig! Ja, strängt taget *måste* du genomå det, om du skall varda hvad det tydlige n varit Gudars mening.»

Giovanni, den unge konstnären kastade sig häftigt ned på en stol, ådrorna i hans panna svälde märkbart till och den muskulösa handen knöt ihop sig, så att naglarne intrycktes i köttet.

«Skadar inte, skadar inte!» vidblef den oeffterrättlige Matteo lugnt, i det han nästan med förnöjelse iakttog den sjudande lidelsen hos sin yrkesbroder och forne lärjunge. »Du bär utkorelsens tecken på din panna, din blick har höjt sig till idéernas värld, din hand beherskar materialet, men . . . der är *ett* som fattas dig, *andlig eld!* Hvad! Om du offrade ett par parningslystna dufvor på Kypris altare? kanske skulle hon sänkan den tändande gnistan i den barm!

»Galning!» Giovanni for häftigt upp. Du har brutit stafven öfver dig sjelf. Nämna Kyp- ris vid sidan af min vestaliskt rena jungfru . . . det är hädelse, det är synd!»

»Så å», gentog Matteo med en viss hetta, «hon skulle då vara en inkarnation af dygden utan mensklig känslöströmning i sitt inre, utan hjerta i sin barm? Nå ja, har du tänkt dig henne så- dan, så har du verkligen lyckats i framställnin- gen. Dessa kyska former äro af sten, öfver des-

sa antikt sköna drag har aldrig ett smålöje glidit och aldrig en tår halkat ner. Hon skall ej heller rysa vid anblicken af bålets flammor, emedan hon hvarken eger blod eller tårar till sitt förfogande. Från denna synpunkt sedt, kunde du gått ännu längre, du kunde omslutit henne med en gördel af svala neckrosblad såsom symbol af den lidelsefrihet du vill tillägga henne; en för öfrigt fullkomligt *falsk* stämning hos en romarinna, som den heliga Agnes var!«

Ett uttryck af vild smärta öfverfor Giovanis drag. »Falsk!» utbrast han nästan utmanande, »min martyrinna falskt tänkt, falskt utförd! . . . Hvad?»

»Relativt, blott relativt! Följ mitt råd: drag ett förhänge öfver bilden och låt henne stå! Den dag skall komma, när du inser att jag haft rätt och då skall din hand gifva henne den fulländning hon ännu saknar.»

«Och under tiden, Matteo, hvad så?

»Under tiden modellerar du några vackra sennoritor för att lefva och låter dina idéer slumra i marmorn, till dess Kypris väcker både dem och dig.»

«Gå, Matteo! Du är icke längre min vän, då du kan gifva mig ett sådant råd. Hvarför råder du mig icke lika gerna att stänga mig in i en af katakombernas griftkamrar för att studera lifvets system? Jag tror att jag der ganska hastigt skulle komma på det klara med lösingen.

Icke omöjligt! Du tänker på Hezekiels syn: af de döda benen vardt det åter lefvande gestal-

ter, Herekiel var profet, du är konstnär; det kan komma på ett ut, om blott den inre synförmågan icke fattas. Men se här hafva vi åter *punctum saliens*, den andliga elden! . . . Det är den som skall gör'at.»

Ännu en gång knöt sig Giovannis hand, han stampade i golvet, så att en del gipser nedstörtade från hyllorna och hans stålgrå ögon blixtrade till.

»Du förstår mig icke, du vill icke förstå mig Matteo! Skall jag lefva, så skall jag lefva för min konst, icke endast af den. Äran och ryktet locka mig . . . »

»Ja, blott alltför mycket och till din största olycka. Det är *denna* åtrå, som förqvärfver den gudomliga lågan uti ditt bröst, och märk väl, Giovanni: Kan ingen af dina svartögda senoritor rädda dig, så begraf dig, begraf dig till en tid, men så djupt, att sorlet af de röster, hvilka nu sjunga ditt lof icke må nå dina öron. Du är alltför mycket påverkad af det beröm man egnat dina förstlingsverk, för att klart bedömma din egen ställning. Rent ut sagt: för att blifva räddad, har du endast tvenne ting att välja emellan . . . gack och förälska dig eller drag dig undan i ensamheten — likt Johannes i öknen — och du skall en dag framträda, inspirerad som han, mächtig att skapa odödliga verk!»

Giovanni gaf denna gång⁸ intet svar, han endast sparkade undan skärfvorna af det athenehufvud; som nyss fallit ner för hans fötter. Matteo tog sin hatt.

»Vänta ett ögonblick!» Med ett språng stod den unge konstnären i den äldres väg. «Vet du någon mer, som instämmer i ditt omdöme, som fränkänner mig ingifvelsens heliga eld?»

»Ja, det vet du väl sjelf, professor Bassi! Uppres dig emot hans domslut, om du förmår.»

«Men han berömmar mig mycket, han är en af mina största gynnare.»

»Aldeles rätt! Men ingen kritiserar dig likväl så skarpt som han . . . och ingen — med undantag af din ödmjuka tjänare här — förstår att så väl motivera sin kritik. Detta är en sak som du borde känna.»

Giovanni teg. Bassis auktoritet var erkänd; en hvar böjde sig för den.

Skyl öfver ditt fuskverk och begraf dig!
War det så du sade, har jag förstätt dig rätt?«
Desta ord frampressades slutligen med en djup betoning af smärta.

»Ungefärligen så. Ensamheten är en god rådgifvare, tystnaden talar med silfvertunga! Men», Matteo såg småleende på vännen, jag sade äfven något annat. . . .«

«Det där andra vill icke komma. Det borde du redan hafva förstätt.»

«Hvad! Hvarken signora Puccina, *La bella Capriciosa* eller den blonda lady Morton, hvilka alla tre brinna för dig?»

Giovanni sänkte sina ögon mot golfvet; men uppslog dem åter om en sekund. Det låg ett bittert uttryck i den blick han nu riktade på Matteo.

»Hvarför göra dig okunnigare än du är? Vet du kanske icke att jag känt blodets brand i mina ådror och berusningens magt öfver min själ? Ja, att jag äfven stundom beträdt . . . sjelfförnedringens väg, eggad af mina yrande sinnen eller uppeldad af någon af samma sjelfförnedringslust gripen varelse? Jo, du vet det allt för väl! Men rår jag väl för att denna åträ icke utgått härifrån eller koncentrerat sig här?» han tryckte handen mot hjertat, «den trollformel, som får detta »Sesam« att öppna sig blir troligen aldrig uttalad.»

»Och orsaken ligger fortfarande begravnen bakom det der marmorblocket?» Matteo pekade på en ohuggen stenskifva med några egendomliga ingraveringar, som stod upprest mot ett utsprång i ateliern.

Giovanni rodnade lätt. «Låt denna sak hvila»; sade han alvarsamt, «och nu icke mera ett ord! I morgon är min atelier stängd . . . jag går att söka lifvet hos de döda!»

III.

I Katakomberna.

Likstaden i Romas inre eger en historik som få. Man betänke dessa tre och en half miljoner grafvar, som katakomberna innesluta och tage för ett ögonblick inbillningskraften till hjälp. Hvar finna stoff till ett mera storartadt epos än här? Hvilken sida af det menckliga lifvets företeelser lemna det väl oberördt? Allt hvad lif-

vet kan omfatta och döden förinta sammansluter sig här. Stanna blott en stund i dessa hvalf och gångar, låt eder förare aflägsna sig och ställa sin fackla i någon korsgång, derifrån den blott kan sprida ett otydligt, fantastiskt skimmer öfver den plats der ni befinner er och er blick skall inom kort tränga in i det förgånga, grafvarna skola öppna sig och ni skall erfara ett intryck, hvarom, ni på intet annat ställe och under inga andra förhållanden skall kunna drömma. Tidehvarf efter tidehvarf skola glida förbi ert syn. Ni skall de purpurklädda enväldsherskare och guldsmyckade ädlingar, stålklädda krigare och lagerprydssa medborgare, stårsinnade patrioter och trolösa landsförrädare, rofgriviga kyrkofurstar ock uppoffrande martyrer, mecenater och konstnärer, lärde och skalder, lifdömda fångar och föraktade slafvar i brokig omvexling gå fram — upptända af olika begär, fikande efter olika mål — rufvande på hämnd eller anropande himlen om förlåtelse för sina bödlar. Ni skall se stolta patriciskor och juvelprydda hetärer, blyga borgardöttrar och sönderpiskade slafvinnor, alla betecknade med denna omissskänneliga värdighet, denna oförlikneliga gratie, som inga tider förmått utplåna hos den äkta romarinnan. Ni skall höra vapenklang och kärlekssånger, dödsrosslingar och jubelkymner, skratt och tjut, eder och böner, med ett ord: ni skall här kunna läsa den oskrifna delen af den antika romarverldens historia, så framt ni inom edert väsen sluter en ande, mächtig att skåda ut öfver de yttre tingen, att af askan och benskärfvorna återupplifva en verd.

Sådan var utan tvifvel äfven Hezekiels syn, hvarom Matteo talat i ateliern.

Och Giovanni hade följt rådet. Det var likväl icke första gången han befann sig här. Redan som främling, vid sin första ankomst till Roma, hade han besökt detta minnenas pantheon, då likväl mera för att studera de fresker, som dessa underjordiska muséer innehålla och hvaraf åtskilliga bära antikens rena drag. Sedermera hade han äfven sträckt sin forskning åt det archeologiska hållet, famlat i graffördjupningarne och uppbringat i dager skallar och knotor, fulländande dermed sina insigter i anatomien. Senast hade han företrädesvis uppsökt de kryptor och kapeller der man med visshet kunde antaga att de första kristne firat sina sabbatsstunder och derifrån de utgått som martyrer, offrande allt för sin tro. I detta fall erbjöd honom Calixti katakomber, i hvilka man nedstiger utför en bred trätrappa invid den Appiska vägen, det största intresset.

Upptäckten af dessa katakomber var då nyss gjord; de fornkristna freskerna voro här bäst bevarade och inskrifterna angäfvö namn, vördade af hela den katolska kristenheten. Men just på denna grund voro de äfven mycket besökta. Att bedja vid helgonens grafvar blef ett mod, hvaråt isynnerhet de förnäma romarinnorna med ifver hängäfvö sig, afteckningen af freskerna hade öfvergått till industri, ty antalet konstnärer kunde icke vara så stort att det motsvarade den trupp af tecknare, som ständigt belägrade kapellen och likväl var raden af dem, som nyfi-

kenheten eller vettgirigheten lockade till stället, ändå större än bedjarinnornas eller tecknarnes grupp.

Att här söka ensamheten under någon annan timme än den sena qvällens hade varit förgäfvat; men just en sådan timme hade Giovanni valt. Ströfvande kring *Campagnan* hade han tillbragt sin dag, föga aktande på det oväder, som han visste att *La bella Capriciosa*, den beundrade dansösen vid *For di nona* theatern, hon med de sammetssvarta ögonen, de glödande läpparne och de mjuka, intagande formerna — som utgjorde så många kvinnors förtviflan och bragt så mången man på fall — skulle anställa, när han icke aktade att möta henne i *Villa Borgheses* skyggrika alléer, der hon väntade honom i sitt equipage, inbjuden, som han var, att med henne göra en tur längs med *Corson*. Lika litet brydde honom signora Puccinis, tidigt på morgonen i en bukett af de sällsyntaste praktblommor insmusslade *billet-doux*. Den rika bankirsfrun finge söka sig en annan sysselsättning, om hon så behagade, eller lägga sig att drömma på sin snäckformiga, med persiskt duldbrökad öfverklädda divan.

Sommaraftonens blida skymning hade redan inträdt, när han nedsteg i katakomben, de sista solstrålarne dröjde likväl ännu bakom St. Peters kupol, bredande sin guldglans öfver raden af berg och kullar, bland hvilka *Mario* med sin krona af tallar och cypresser intager ett framstående rum. En sista afskedsblick på denna förtrollande taffla och Giovanni stod snart på botten af den underbara liggömmen. En kylig vind strömmade

emot honom; men ekot af hans egna och hans förarens steg voro de enda ljud han kunde förnimma. Tiden och stunden hade icke kunnat vara bättre valda, hät knnde han fullkomligt ostörd öfverlemnna sig åt sina betraktelser. Föraren aflägsnade sig på hans befallning, qvarlemnande facklor och elddon; om några timmar egde han att komma igen — och härmed var Giovanni fullkomligt ensam med de döde.

Med de döde. Han satte sig på en grafhäll, öfver hvilken en allegori öfver lifvets vansklighet anbragts i muren. Han betraktade denna fresk, föreställande en qvinna, gripen af döden, just i det ögonblick hon smyckade sitt hår med blommor och upplyftade sin fot till dans. En latinsk omskrift, förklarande det flygtiga, skenbara lifvet här nere för tändämnet till den eld man i skärselden hade att genomgå, öfverensstämde synnerligt väl med den stämning hvaraf han för tillfället var fattad. Att lifvet var fullt af tändämnen, hvem visste det, om icke han? Och likväl hade man fränkänt honom förmågan att fatta eld. Falskt, grundfalskt! Han var en narr, som tagit det i öronen.

Hans tankar förde honom långt tillbaka. Han såg en nejd, omgifven af snöbetäckta höjder, bakom hvilka ett fjell uppstack sinskarpt aftecknade spets. Det lyste och glimmade i solskenet, från hvilken sida än ljuset föll derpå, emedan en hjälm af tusenårig is omslöt dess hjessa. Han såg det våras och smälta på höjderna, han såg björnmossan och mjölonriset afputsas sin vinterdrägt och smycka sig med ny, frisk grönska,

medan tranbärens genomskinliga frukter likt ett granatband slingrade sig mellan dem. Han såg granarnes ljusröda toppar, skimrande af fuktig morgondagg, bekransa de grå hällarne och björkens nyfödda löf pröfva sin styrka mot vinden.

Och nere i dällden, hvilket lif, hvilket surr! Der svärmade myriader insekter i det fuktiga gräset, under det de lättaste och minsta i täta massor, likt regnskyar, drogo öfver fälten; der klang det från hvarje gren, ty dit kommo flyttfoglar från Nilens palmlundar för att bygga sina bon och lägga ägg i den nordiska vildmarkens fridlysta trakter, der natt och dag under sex veckors tid ej draga en linie af skugga emellan hvarandra. Den hvitrappade kyrkan, som stack fram på den midt in i ett strömdrag utskjutande udden, omgifven af sin dystert beskuggade grafplats, huru vackert glimmade ej dess gyllene kors från spirans höjd, och huru melodiskt klingade ej de undan «ofredens» härjningar nästan genom ett underverk räddade klockorna, hvilka här uti sekler sammankallat slägtled för slägtled till firande af Herrans sabbat. Och här, på den motsatta sidan af elfven prestgården, med sin anspråkslösa träbyggnad och sin nedanför i strandslutningen belägna kryddgårdstäppa, der vid midsommartid ärter och chalottenlökar nästan förstulet stucko fram ur jorden, lik som undrande om de ännu kunde våga sig upp i ljustet utan att öfverhöljas af snö eller förhärjas af första frostnatt.

Tafan vidgades, den öfvergick till syn och känslovilla. Han trädde in i huset, i sin fars

studer-kammare, han smög sig till hans sida och blickade in i den stille mannens milda ögon. Han stannade en stund; der gingo många menniskor ut och in, hans far skakade hand med dem alla; de läto anteckna sig för begående af Herrans nattvard, men många ord af förmaning och råd, många af tröst och hugsvalelse, många af vänlig uppmuntran flöto under tiden från hans läppar. De besökande gingo åter bort, helsade med vördnad, lättade från bekymren, glada öfver erkännandet, tacksamma för deltagandet och delvis äfven träffade af sanningens röst, men ingen med bitterhet, alla med kärlek. Just så bör en prest vara!

Han gick vidare genom salen in i sin mors hushållskammare, hon stod och läste i ett bref, hennes ögon glänste. «Edvard har kommit upp i andra klassen på gymnasiet. Blott två år till, och han kan taga studenten. Gud skelof för den pojken, om en vecka hafva vi honom hemma!» Hon slöt den yngre i sin famn, ett par tårar trillade ner på hans panna. »Men jag glömmar mig ju alldeles! Det är lördagsafton och Stina slamrar ännu i väfstolen. Gå min gosse, och säg till att hon slutar nu och bed henne i stället vända bleket. Sedan är det tid att tänka på aftonmåltiden. Jag går in till far med brefvet, men kommer strax ut i köket, om du vill vänta mig der.» Taflan förändras. Endast fjorton dagar senare, och fadern ligger på bår. Den hemkomne sonen har knappt hunnit sluta föräldrarne i famn, innan fadern insjuknar i en våldsam, rasande feber. Ynglingen måste resa efter läkare, till-

Ett Sesam i nordisk stil.

ryggalägga trettio mil innan han träffar på den närmaste, som icke kan komma, emedan en smittosam farsot bärjar på hans ort och han der är ensam om sjukvården. Sonen måste nöja sig med några satser droppar och piller, samt allmänna föreskrifter, ty härifrån är det åter femton mil till närmast boende läkare, och han vågar ej förlänga resan för det obestämda hoppet att möjligen förmå denne att åtfölja sig. När han uppnår hemmet, finner han sin fars tillstånd betydligt förvärradt, den sista lifslågan flämtade mycket matt och snart är den fullkomligt utslocknad. O, hvilken sorg! Giovanni lutar vid minnet häraf hufvudet i sina händer; de blifva fuktade af tårar.

Hans mor är förkrossad af smärta, men den gamle morfadern — «invaliden på träben» — står stödjande vid hennes sida. Han visar uppåt och säger: Det var Guds vilje! Ej en sparf faller till marken utan Hans beslut. Din make har fullbordat sin lifsgerning, hvad han sått skall bära skörd. Du har söner, lär dem vandra i hans fetspår, och hans ande skall gästa i kärlek hos dig!» Giovanni hörde ännu orden, han såg åter många menniskor strömma till huset; alla kommo de för att betyga familjen sitt deltagande och bringa de sörjande tröst. Mången ville äfven se sin älskade själasörjare för sista gången. Unga och gamla lemnade sina aflägsna hem, qvinnor och män vallfärdade till prestgården ja, äfven de små barnen togo de med sig, för att hos dem inskräpa minnet af den gode, kärleksfulle läraren, hvars like de förr icke sett.

Men o fasa! Sjukdomen har varit smittosam, dessa besök sprida den kring bygden, febern rasar snart i hvarje gård, äfven prestenkans äldste son faller ett offer för den, nästan ur hvarje hus utbäras lik, jemmern är obeskriflig. Då ändtligen anländer läkaren och i hans följe den tillförordnade, nye presten.

Han är en ännu helt ung man, men hans utseende är redan härjadt, blicken är orolig, rörelserna feberaktiga. «I förtappade affällingar!» ljuder hans röst, första gången han beträder predikstolen, begripen I icke, att eder förstockade otro, eder syndiga vandel dragit straffet öfver edra hufvuden? Minnens I ej, att när Gud ville förgöra de folk, som stodo Israel emot, slog han alltid först deras anförare till marken. Vetan I icke, att Pharaos son fick böta för sin fars hårdnackenhets? Göres eder mera vitne behof? Som I blifvit lärde, så hafven I lefvat! Omvänder eder därför och gören bättring eller skall Herren sända flera landsplågor öfver er! Folket stod som förstenadt; de visste icke hvad de skulle tänka, icke hvad de hade gjort. Hurudan var den Gud de nu skulle dyrka? Var han ej längre den med deras menliga brister undseende fadern, som af kärlek utgifvit sin enda son till deras frälsning och var det ej genom att blicka upp till honom i all nöd, förtro sig till honom under all svaghet, som de kunde förbinda hoppet om evig frälsning? Nej, det var icke längre så. De måste nu stiga ända ned till helvetets botten, känna sig smittade af *all* synd, som kunde bedrifvas på jorden, de måste göra sig nära för-

trogna med hvarje last för att utröna huruvida de icke just vore hemfallna åt densamma. Och hade de slutligen kommit till den lyckliga öfvertygelsen, att de icke kunde afräkna sig någon synd, utan hellre till sin spets uppdrifvit hvarje sådan, då måste de högt utropa den för hela församlingen, förr kunde de icke blifva *benådade*. Och tecknet till en sådan *benådning* tillkännagaf sig genom en till exaltation uppdrifvea sinnesrörelse, urartande till stampningar och spasmodiska ryckningar, som afpressade dem höga rop och vanligen slutade med vanmagt. Men hade de nu en gång kommit så långt, då voro de också *helgon* och hade nu i sin magt att *benåda* andra syndare.

Om ett år hade denna lära burit frukt, en sådan frukt, att det hittills arbetsamma, fredliga, med sin hårda yttre ställning förnöjsamma folket började ströfva omkring för att göra proselyter i grannsocknarne, samlande skaror af anhängare hvar de drogo fram; att de förbannade sin hädangångne lärares minne, för det han fastbällit dem i sitt andliga mörker och «gödt» afgrundens furste med deras föräldrars, makars och barns själar, och det var med knapp nöd, som den aflidne prestens familj räddade sig undan deras handgripligheter.

Men denna syn drog bort, lemnande rum för en annan, der han befann sig i sin moders tjäll, men på en annan punkt af fädernejorden. Hon hade flyttat sydligare, så mycket sydligare, att äppel och körsbärsträden der kunde utveckla blommor och frukt och att midsommarsolen kunde te

sig i full färing. Men den fjortonårige gossen, som sedan han genomgått elementarläroverkets tre första klasser icke längre kunde skickas till skolan af brist på medel, huru skulle hon sörja för hans framkomst i världen? Det återstod intet annat val än att sätta honom i handverkslära. Denna utväg syntes henne svår, men någon annan lämpligare fann hon ej på, och så hamnade Johan Renström vid stället hos en guldsmed. Trenne år höll han troget ut dermed, trenne till och han skulle bli gesäll, och då hade han ju hela världen öppen för sig. Emellertid hade återstoden af hans faders bokförråd, hvaribland funnos många böcker af lärorikt och gediget innehåll, äfven sådana, som afhandlade bildande konst, alltmer börjat taga hans uppmärksamhet i anspråk. Han studerade dem flitigt, skaffade sig andra dertill och kom till den slutsatsen, att ett handverk, drifvet blott yrkesmässigt och för brödfödans skull, i sig sjelf var ett underordnad, om också aktningvärdt arbete. Och då han dertill var så lycklig att på lediga stunder erhålla undervisning i teckning af ett fruntimmer, som icke var utan talang, uppöfvade han sig snart till rätt stor färdighet. I hemlighet började han nu äfven att modellera och grep slutligen också fatt i borren och mejseln. Guldsmeden var förtviflad öfver sin lärjunges många funderingar, skakade på hufvudet åt hans ombytlighet och hotade slutligen att förlänga hans lärlingstid med ett år — så att han ej kunde få gesällbref förrän vid fyllda tjugo — så vida han ej lemnade de der bifunderingarna å sido. Men detta hade en allde-

les motsatt verkan. Den nu snart nittontårige ynglingen inträdde en dag till sin moder med nattsäcken i handen, slog sin arm om hennes lif och utbrast: »din son blir aldrig gesäll, min mor; jag har fått andra planer!» Enkan blef förskräckt, bleknade och började skälfva, men då hon en stund hört sonen framhålla de skäl, som förmått honom att afträda från den först beträdda lefnadsbanan, rycktes hon så med, att hon ej kunde uttrycka ett ord af förebräelse eller ogillande. Så började han att forma och hugga på egen hand, endast med ledning af teckningar och böcker och så uppstälde han inom kort på hennes bord den ena märkvärdiga figuren efter den andra.

En dag tog han den gamle morfadern om axlarne. «Nu har jag det! Nu skall du blifva »Fänrik Stål«, och jag skall föreviga dig i brons och marmor!» Fältväbelen skrattade, men Janne var oförtruten, och rätt som det var stod gubben på midten af bordet, som nu blifvit försedt med en fällskifva i anseende till *muséets* tillväxt. Likheten var obestridlig, den verkliga Fänrik Stål skulle ha funnit sig smickrad af framställningen. Modern log, men under löjet dolde sig en känsla af namnlös oro. Hon insåg nu hvilket anlag, som blifvit nedlagt hos sonen, men skulle icke detta blifva en källa till sorg? Hvar taga medel att bringa detta anlag till utveckling? Janne högg och högg, men han såg ej att modern alltmer aftärdes dervid, att hennes hår hvitnade och att de förr så senfulla händerna snart icke mera förmådde förrätta de vanliga sysslorna.

En dag lade hon sig ner på sin bädd för att ej mera uppstå; om trenne dygn hade hennes fridsamma ande lemnat sin kroppsliga hydda.

Och nu bort, bort! Fältväbelen hade en son, som lefde på sitt jordbruk. Han förklarade sig villig att emottaga fadern hos sig, och Janne, djupt träffad af moderns död, kände sig ännu oförmögen att sörja för den gamle. De måste skiljas. Hans barndoms lekkamrat — ty detta hade morfadren bokstaffigen varit för honom — hans andre far och förunderligt nog på senaste tiden äfven hans *hjelteideal* — ty allt sedan »Fänrik Ståls sägner» spridt glans och ära öfver fosterlandet hade han i dottersonens ögon utgjort ett sådant — skulle nu byta hem och härd och han sjelf — ja, det finge han se — det fans så många sätt att komma fram i världen för den som hade god vilja.

Och det är sant, som skalden säger, att kring den starka anden växa starka vingar. «De växte också ut hos *Johan Renström* och buro honom långt, långt hän, bort ifrån fädernejorden, men innan han som *Giovanni Renzio* tillvunnit sig ett namn, känt och aktadt inom konstnärsvärlden, så hade de burit honom genom kyla och hetta, genom rök och dimma, genom förtärande torcka och flödande regn.

Men hvarför erinrade han sig allt detta nu? Hvarför kom det så för honom, der han satt på den tusenåriga grafhällen och såg döden sluta den af lifvets vällust sprittande unga qvinnan till sitt knotiga bröst? Hvarför ihågkom han just nu, att han en gång med hemlig tränad, med en

nyväckt, förut ej anad känsla i sin barm, hållit ett qvinligt väsen omsluten i sina armar, att hon sänkt sin blick i hans och att denna blick genomträngt hans innersta väsen? «Kall som marmorn på denna håll, likgiltig som de döda benen härunder!» utbrast han. »Hvarför skall hennes bild förfölja mig genom lifvets brus och icke ens lemna mig ro i grafvens gömma?» Han steg upp, fattade facklan och lyste på fresken. «Är det ett bländverk!» Han ryggade tillbaka, «eller bär icke denna qvinnoskepnad hennes drag? Ah!» Han kastade facklan ifrån sig och utsträckte sig på hållen med pannan lutad mot den kyliga marmorn.

Det blef alldeles mörkt i kryptan.

Huru länge han låg på detta sätt visste han icke sjelf. Timme efter timme försvann. Om Matteo sett honom nu, skulle han blifvit nöjd, fullständigare kunde han icke begrafva sig, nu måste stora tankar komma.

Slutligen tyckte han sig förnimma ett ljud, det var utan tvifvel hans förare som nalkades. Ganska riktigt! En svag ljusstrimma började bryta fram genom dunklet och han hörde röster, ihåliga, otydliga, men likväl menliga röster. Föraren, ifall det var han, var således icke ensam. Ljuden närmade sig, ljusstyrkan tilltog; han började urskilja ord, det var franska som talades.

»Men jag försäkrar er, *madame*, att det verkliga förhåller sig så. Ni har samma fädernesland som den unge konstnären.» Giovanni spratt till vid denna röst, den föreföll honom bekant, men de talande voro ännu så långt borta, att han möjligen kunnat taga miste derpå.

»Och han heter?»

»Giovanni Renzio, madame.« Giovanni i-
genkände nu tydligt professor Bassis stämma.

«Ah, det är omöjligt!»

»Men han kan ju hafva ändrat namn«, in-
föll nu en annan kvinlig stämma.

»Låt så vara, men man skulle väl i alla
fall ha hört något om honom hos oss. Han har
väl släktingar och de skulle sannolikt känt sig
stolte af att omnämna honom.»

»Men om han icke har några sådana?»

»Sådant är sällsynt. Dessutom ligger det
icke i vårt fäderneärfda lynne att taga konsten
till lefnadsmål, *ensamt* för sig. Målare finnas
några, bildhuggare inga.»

»Men naturen kan väl stundom göra ett
undantagsfall.«

»Det vill jag icke bestrida, men om natu-
ren tillåter sig dylika nycker, så bruka menni-
skorna icke tåla dermed.»

»Men ni har väl i alla fall lust att besöka
hans atelier?»

«Det skall bli förtjusande roligt!»

»Roligt! Nej, bered er på att det hellre
blir tragiskt.»

«Hvarför det?»

«Derför att Giovanni Renzio är en tragisk
personlighet och att föremålet i fråga, hans
martyrinna, skall locka fram tårar ur edra
ögon.»

«Ah, jag förstår! Hon är en typ för det
hängifna, passionerade lidandet, der strid-
en mellan lifvets väl och dödens ve. uppväges af

den enda öfvervägande tanken:» för tron och mot ljuset!«

«Nej, på intet sätt! Hon synes redan vara öfver det stadiet då man lider. Man känner sig åtminstone frestad att tro, det konstnären just velat framställa henne sådan. Men detta är enligt min tanke ett missgrepp, därför att det icke är fullt menskligt. För öfrigt är hon gudaskön, så skön, att frånvaron af lif är det enda ofullkomliga hon eger.»

»Men hvarför skulle jag då gråta vid hennes åsyn?»

«Ni skulle gråta för konstnärens skull . . . för det han kan tänka och skapa, men icke känna hvad der måste kännas för att erfara lifvets fullhet hos sig sjelf.»

»Ni tror mig då vara mycket medlidsam, monsieur?»

«Qvinnan är alltid medlidsam, när hon ser något halft, som ligger i hennes egen magt att fullända.»

»I hennes egen magt?»

«Ja, förstår ni mig icke? Hvad som brister hos konstverket brister hos konstnären sjelf. Han måste få det af en qvinna!«

Giovanni stod som på glödande kol. Han hade ord för ord åhört hela samtalen, och nu närmade sig de talande synbart det kapell der han befann sig. För intet pris ville han blifva ertappad af Bassi. Huru förklara sin härvaro ensam i kolmörkret och vid denna sena timme? Visserligen kunde man gå vilse, men han ansåg sig icke kunna lura florentinaren med en sådan

förklaring. Å andra sidan retade honom nyfikenheten, han ville se dessa båda damer, dem Bassi betecknat som hans landsmaninnor, och han erfor en egendomlig, oförklarlig dallring i sitt hjerta vid tanken derpå. Hastigt erinrade han sig att kapellet hade tvenne utgångar, Med smygande steg trefvade han sig fram till den motsatta öppningen, som var tillsluten med en massiv gallerdörr, infattad i ett postament af ek. Han famlade efter rigeln, fränsköt den med någon svårighet och befann sig snart utanför dörren, bakom det täta gallret, genom hvilket han likväl kunde se allt utan att blifva sedd. Det gnisslande ljudet af gångjernen hade icke väckt de besökandes uppmärksamhet, hvarför han kände sig fullkomligt trygg för upptäckt.

Nu inträdde föraren med sitt bloss, derefter de båda damerna och sist professor Bassi, äfven med en fackla.

Den äldre af damerna tycktes i det närmaste hafva öfverskridit medelåldern, att döma af hennes rörelser och satta växt. Hon var insvept i en tjock schal och de omsorgsfullt tvinnade lockarne funno godt utrymme under den stora, bredskyggiga hatten, som betäckte hennes hufvud. Den yngre bar en tätt åtsittande sammetsklädnings och en liten täck baret, prydd med en granatfärgad plym. Hennes former voro runda och fylliga, utan detta tillägg af »yppighet» som närmar sig gränsen af fetma, rörelserna lätta och smidiga och de bara händerna — hon hade afdragit sina handskar — tycktes vara af en förtjusande slöjd.

Giovanni vågade knapt andas. Att se hennes anletsdrag var till en början omöjligt, ty hon stod beständigt i skuggan af den äldre damens hatt; men omsider höjde Bassi upp facklan och gick fram till fresken.

»Nåväl *madame Collini*, det är ni som skall afgöra om jag har rätt! Här ha vi den betecknade bilden . . . , var så god och jemför dessa drag med er unga väninnas:»

Madame Collini tog sin »unga väninna« om axlarne och sköt henne fram. Bassi och förraren lyste rätt öfver hennes hufvud på fresken, skenet föll till en del på hennes anlete. Giovanni stod som förstenad; det var ja hennes drag, det var åter igen hon.

Han höll sig fast i gallret, lika mycket för att icke vackla, som för att fasthålla synen och öfvertyga sig om dess verklighet.

»Nå, tante Ulla! Huru utfaller er dom?» den unga damen vände sig till den äldre. Orden framsades på svenska språket, betecknade af den lätt igenkänliga finska dialekten.

»Likheten är obestridlig, jag håller med professor Bassi.»

»Hvad befaller?» frågade den sistnämnde, som hörde sitt namn nämnas, men ej förstod det främmande språket.

»Jag ger er fullkomligt rätt, herr professor! Likheten är påfallande men situationen är obehaglig . . . jag känner mig oangenämt berörd deraf.«

Bästa tante Ulla, hvarför det? Om bryggan som går öfver svalget är smyckad med friska ro-

sor, i stället för med affallna blad och förvittrade törntaggar, är det ju mycket att föredraga framför det att *se* dem vissna och *känna* stygnena.» Ett drag af smärta jagade för en sekund öfver det själfulla anletet. Giovanni såg det och tryckte sin panna ännu hårdare mot gallret; han fann henne skönare än förut.

Nu började professorn framhålla alla enskildheter af fresken, detta utsträckte sig till ett föredrag af både längd och bredd; derefter gjorde han en rund kring kryptans alla väggar. »Madame Collini» snafvade derunder mot något föremål, man belyste stället och fann en utsläckt fackla liggande framför hennes fot. Ännu ett par andra facklor påträffades i hålan, man undrade något öfver denna ovanliga företeelse, men riktade derefter sin uppmärksamhet och sina tankar åt annat håll. Den gamla grafhällen innehöll en egendomlig inristning — en drakslinga i fornordisk stil — «den måste damerna se.» Professorn sträckte sitt bloss öfver stenen men . . . hvad var det? Der låg en pryddig annotationsbok på densamma med egarens initialer «G. R.» graverade på en plåt af guld.

Han upptog boken, genomgick några blad och framtog slutligen ett kort ur ett fack i permens inre.

«Hvilken sällsam slump! Jag har funnit Giovanni Renzios anteckningsbok, han måtte varit här helt nyss.»

Frida — ty den yngre af damerna var hon — sträckte ofrivilligt ut sin hand; hon visste knapt af det, innan hon redan bemäktigat sig

kortet. «Här finnes en blyertzanteckning; ytt-
rade hon, förande kortet närmare eldskenet, «ah,
låt mig se: Giovanni Renzio», läste hon »Roma
Piazza di Spagna n:o 8 . . . , och här nedan med
blyertz: Johan Renström, född i K-järvi i Fin-
land 1831. «Intet tvifvel mer! Han är finne och
Johan Renström är hans namn. Men hvarför har
han så länge dröjt att göra det känt i sitt
hemland?»

«Derom skola vi fråga honom när vi gö-
ra besöket i hans atelier och tillstålla honom an-
notationsboken.»

»När kan det ske?»

«I morgon *madme* om ni så vill! Jag hop-
pas vi få träffa honom hemma I dag vet jag,
att han varit borta intill sena qvällen.»

«Tack, herr professor!» Frida räckte honom
sin hand. «Ni är sannerligen alltför god, som
tar er an oss på detta nästan faderliga sätt.»

«Jag skulle illa motsvara den vänlighet mi-
na i Finland vistande anförvandter bevisade mig,
när de gäfvo er uppdraget att helsa mig och
lemna mig upplysningar om min till detta aflägs-
na land spridda släkt, om jag icke stälde mig
till deras älskvärda budbärariunors förfogande.
Ättlingar af den under Gustaf III:s tid från Ita-
lien inkallade balettmästaren Bassi lefva ännu i
Finland, svarade artigt professorn.»

De gingo bort. Giovanni återvände till
kryptan och följde dem med sin blick, till dess
de försvunno i en krökning af gången. Derefter
upptog han sitt elddon, påtände å nyo facklan,

instack den mellan gallret och vandrade med korslagda armar af och an inväntande sin förare.

IV.

Främmande i Ateliern.

«Du hade rätt Matteo min St. Agnes är ett fuskverk; en enda natt i katakomberna har lärt mig inse det.»

Med dessa ord helsade Giovanni den inträdande vännen välkommen.

«Är det för att säga mig detta, som du kallat mig hit? Men hvad går åt dig . . . du är ju icke lik dig sjelf!»

«Jag är icke heller mera mig sjelf», föll Giovanni in. »Något förunderligt har inträffat . . . en förvandling med hela min varelse. Hjelp mig att bringa hit blommor . . . hundra scudi för några trollier, convaljer, anemoner, linneor och något vildt växande gräs, ängssvingel eller hvaddu vill! Nå, hvarför betraktar du mig på detta sätt? Är här icke fint och putsadt . . . kanske tycker du att azaleor och camelior vore bättre? . . . enhvar har ju sin smak! . . . När du gjort mig denna tjänst så . . .»

«Men du är ju icke vid dina sinnen; hör nu på mig och återkom till dig sjelf! Hvad betyder allt det här?»

»Det betyder att du skall göra din *cour* för *la bella* på förmiddagen, resa ut till *Cafarella* på eftermiddagen, der du träffar en dam, som

väntar dig invid grottan. Hon bär en halfmask af rödt siden och en mantilla af svart Lyonnais.

Bjud henne din arm, säg henne en mängd komplimanger för hennes utseende, hennes växt . . . du kan vara djerf och kyssa hennes hand, det blir hon inte förtörnad öfver . . . förklara henne din kärlek svär att helga henne ditt lif, om det behöfs ock om hon icke finner sig tillfredställd så säg henne — per bacco! — säg henne . . . att jag fått malarian och håller på att dö.»

«Ah, jag förstår! Signora . . .»

»Inga namn! Vill hon lyfta på masken, är det hennes ensak. Men hör på: du tar på dig min burgundiska dräkt, inberäknadt kragstöflarne och toguen . . . och nu, tag min välsignelse och gif dig af.»

Han sköt Matteo ut genom dörren och vred låset till.

Upphettad, nästan feberhet, hastade han fram till cisternen, vred på kranen och störtade i sig glas på glas. Det friska vattnet, som strömmade genom en i muren inpassad isbevarare, afkylde honom till en viss grad. Omsider kände han sig lugnare, men oförmögen till något verkligt arbete började hon med kol utkasta eskizzen till en satyr.

»Bra!« sade han vid sig sjelf, »länken emellan människor och djefvulen kan icke vara mera sinnrik; lustan och hänlöjet förkroppsligade i samma gestalt!« Han tecknade vidare, der bildade sig en genius — omslutande en fjeril mellan sina händer — under hans stift «kärleken,

återförande själen till Gud» — — »bah — dårskaper!» Han suddade ut bilden. »*Madame, madame . . . ja, naturligtvis! Såg jag ej redan för sju år sedan förlofningsringen blänka på hennes hand!*«

Det knackade på dörren, han flög upp. Det knackade hårdare han kände kallsvetten utbryta på sin panna »Om de redan vore här?» Han närmade sig dörren på tåspetsarne och sökte uppfånga något ljud.

«Signor Giovanni!» han igenkände sin gamla uppasserskas röst. «De äro här ifrån *la Pommaro* med en hop växter som signor d'Avina skickat hit. Hvad skall det nu bli af? Ni eger ju inte ens ett skyddshelgen att bekransa, ni *gudlösa* menniska, hvad vill ni då med allt det här?»

»Är ni så säker derpå *madre Bettina!* kanske har jag likväl *ett*, som ni icke sett!»

«O, det vore för väll! Tro mig min rare unge herre, att jag offrat rätt många vaxljus i *St: Carlo och Corse* för att ni måtte omvända eder och blifva som en af oss. Man kan ju icke vara de himmelska förutan!

»Nej, bestämdt icke, min goda Bettina, i synnerhet om «de himmelska» äro af det der medgörliga slaget, som efter en messa i *al Corso* genast sända en vacker kvinna i vår famn. Åh, ni behöfver alldeles icke vända er bort . . . ni vet mycket väl huru det tillgår der under messan.»

Något liknande en rodnad spelade för ett ögonblick öfver den gamla kvinnans kind. Det ligger ingen asketism i romarinnornas helgondyr-

kan, icke ens i de frommastes. Bettina kände sig med skäl träffad af anspelningen, men tog ingalanda humör för det.

»Nå, om ock så vore, hvad ligger det för ondt deri? Det är bättre att genast ställa sig under helgonens åsyn, än att likt ormen i gräset ringla sig fram till sitt mål! Men hvad är meningen med det här löfverket . . . ämnar ni förvandla er verkstad till en skog?»

Giovanni började ordna med krukorna, instack de lösa qvistarne öfverallt der han kunde finna plats för dem och flyttade slutligen — icke utan stor ansträngning — en rödbränd lernurna af antikt konstvärde till midten af ateliern, fylde den med vatten och nedlade alla de afskurna blommorna deri. Linneor och trellier fann han ej, men deremot till sin stora förtjusning — bland den rika mångfalden af eldiga rosor, rhododendron och öfriga praktväxter — verkligen några anemoner och convallarier, dem han särskildt sammanband och gaf plats på sitt bord. Inom en stund var den stora — genom sin irreguliera form och sina olikartade konstföremål något bizarrt tecknade — ateliern i verkligheten förvandlad till en trädgårdspaviljong.

«Tack *madre Bettina*, jag behöfver nu icke längre er hjelp.»

«Icke det? Det står en *servo* der ute och väntar på svar. Den listiga qvinnan lät skymten af ett litet rosenrödt papper skymta fram.

»Gå, gå, gå!»

«Men ni förstår väl, signor! Det är den vackra engelska damen, som . . .»

»Gå, säger jag!» for Giovanni ut. »Bed budet säga hennes herrlighet att jag rest till Honolulu i natt.»

«Till Ho . . . nej, det går jag aldrig ut med att säga, signor! . . . För öfrigt är det ju inte sant.»

«Huru kan ni veta det, Bettina? Jag är i sjelfva verket mycket längre bort än så.» Han kastade till henne ett guldmynt. »Se der något, som skall lära er att taga reda på stafvelserna — ni förstår — att göra er ersatt med, ifall ni skulle förlora något på er beräknade inkomst från det *andra* hållet.

Bettina mumlade något obörbart och gick.

* * *

Nu hördes steg, man talade i trapporna. Giovanni urskilde Bassis röst och en annan — med mjukt tonfall — som svarade derpå. Dörren gick upp, de främmande stodo framför honom.

Giovannis hjerta klappade hörbart, men han betvang sin rörelse och antog en obesvärad min.

»Hvad!» Bassi stannade förvånad vid dörren. «Komma vi olägligt? Ni är icke vid ert arbete och här är ordnad som till en fest.

»Jag har undanjort mitt arbete för i dag och begär verkligen en fest; men det gör ingenting till saken, ni stör mig på intet vis, Signor!»

»Men som ni ser, medför jag äfven främmande.»

»Damerna äro välkomna.» Giovanni bugade sig djupt.

«Vet ni hvad, min unge vän! Bered er på att blifva mycket öfverraskad . . . dessa båda damer . . .

»Äro mina landsmaninnor . . . jag har den äran att veta det.»

»Således icke öfverraskad?»

»Det blir jag mycket sällan, signor!»

»Ni förvånar oss på det högsta! Det var den äldre af damerna, som uttalade dessa ord.

»Men vi skola gifva er ett vederlag, *herr Johan Benström!*» sade Frida på svenska, i det hon räckte honom sin hand; — denna hand, som en gång så länge, fast omedvetet hvimlat i hans och som han nu nästan motvilligt berörde — ni or dningen. Men som professorn i alla fall rå bråkar våra namn, är det så godt att vi presen tera oss sjelfva. Fru Arnhild — «hon gjorde en gest med handen — mitt eget namn är Col lin.»

Fru Arnhild! Men detta var ju namnet på egaren till Vikars — Giovanni erinrade sig det mycket väl. *Hon* var då antagligen gift med sin kusin.

«Jag skall troget gömma dessa namn lika troget som jag gömt minnet af *Wikars!* Med dessa ord sökte Giovanni att dölja sin förvirring öfver den upptäckt han trodde sig ha gjort.

«Af *Wikars!* Ni har då varit der, herr Benström?»

Många gånger, min fru!»

»Många gånger . . . men under hvilken tid?»

»Innan er far blef egare af godset.»

»Men ni är då allvetande! Hvem har sagt er att egaren till Wikars är min far?»

»En hemlighetsfull magt upplyser mig om allting.«

Ni ser att vi känna ert namn, caktadt ni så omsorgsfullt dolt det för alla.»

»Det har jag visst icke, *min fru!* Det har helt enkelt aldrig fallit någon in att forska der-efter. Här anser man mig vara tysk; det är högst få, som känna namnet på mitt fädernes land.«

»Men nu hör ni att vi tagit reda derpå och för att tala uppriktigt, så hafva vi för afsigt att återbördä ert namn åt det land ni tillhör.»

»Det är en ynnest, som jag tillsvidare uudanber mig. Först om det vinner en *verldsklang* är det värdt att tänka derpå.«

«Ni är då mycket ärelysten, herr Renström?»

»Mycket eller icke alls . . . endera delen . . . någon mellanväg gifves icke för mig!«

»Men ert växande rykte berättigar ju till de största förhoppningar i detta fall?»

«Så trodde jag dåraktigt nog också sjelf, men denna illusion är i det närmaste skingrad. Jag kommer antagligen att stanna vid det blygsamma mellanstadiet och då må diletantent dölja sig under pseudon yme.«

Frida såg hastigt upp, hennes blick uttryckte förvåning och sympati, en blandad känsla, som högst sällan förekommer.

»Jag tror att jag föstår er« yttrade hon dröjande.

«Det är mer än jag vågade hoppas, Jag förstår mig ibland knappast sjelf.»

»Men med allt detta komma vi icke längre än till inledningen af vår bekantskap», inföll nu *madame Collini*, som började finna ett samtal utan vederbörlig presentation aldeles stridande mot

«Om allting! Det är mycket sagdt. Är ni spiritist, herr Renström?»

«Jag är litet af hvarje och det sistnämnda i så hög grad, att jag skulle kunna säga er, att — att ni i denna stund besitter någonting som tillhör mig.»

Frida rodnade och gaf till ett lätt utrop.

»Nå, hvad då? vet ni äfven det herr *tietäjä*?« *)

«Ett litet visitkort med mitt namn.»

»Herr Renström! Jag trodde att de finska trollkarlarnes ätt var utdöd; jag finner nu att så icke är.» Det var med en viss nervositet som fru Collin yttrade dessa ord.

«De finska trollkarlarne voro i sjelfva verket spiritisternas föregångare, men deras siareförmåga innefattade blott rudimenterna af den vetenskap, som sedermera utbildat sig.»

«Och ni säger det der på fullt allvar, herr Renström?»

«Hvarför skulle jag väl skämta i fråga om en så allvarlig sak?»

«Men jag ser på professorn, att han med en viss otålighet längtar alt få deltaga i samtalet och att han hoppas gripa mig med en ny öfverraskning. Jag beklagar likväl, att det slår fel,

---

*) *tietäjä*, benämning på en finsk trollkarl.

ty jag vet mycket väl att han funnit min förkomna annotationsbok.»

Fru Collin betraktade honom med stigande häpnad. Saken började förefalla henne besynnerlig, men hon hoppades ännu på en naturlig förklaring af gåtan.

«Vi väntade inte att finna er så mångsidig», yttrade hon i något spetsig ton, «men med all respekt för de hemlighetsfulla insigter ni besitter, är det likväl företrädesvis *konstnärn*, icke *mystikern*, hvars bekantskap vi tillåtit oss att eftertrakta. Icke sant Frida?»

Frida kände sig brydd öfver dessa oförblommerade stickord, och skyndade sig så godt hon förmådde, att utplåna deras verkan.

«Det är åtminstone som sådan vi hört eder nämnas förut, och min tante har med verklig längtan emotsett besöket i eder atelier. Vi hafva sett några verk af er hand, bland andra prinsessan Torlonias byst. Vi hafva sett »Davids söner», den vise Salomo och den lättsinnige, magtlystne Absalon, tvistande med hvarandra och der till ännu en annan grupp »Antonius och Cleopatra«, båda uppställda i hertigens af Mantua galleri — och vi hafva hyst den förhoppningen att äfven få se er St. «Agnes», ett konstverk, hvarom redan så mycket talas, fast än det ännu icke har lemnat er atelier.» Hon såg sig härvid omkring, men kunde icke upptäcka någonting synonymt dermed. Slutligen varnade hon ett tilldraget förhänge i ett hörn af ateliern, hvaröfver en stark dager bröt in genom det stora gaffelfönstret. Frida antog att bilden dolde sig bakom

gardinen. «Ni beviljar oss väl det?» tillade hon med en bevekande böjning på hufvudet.

«Man talar verkligen mycket mera derom än det är värdt — jag vet det», svarade Giovanni undvikande och med ett högst egendommigt leende, »men om man lade tillsammans allt hvad som yttrats om min stackars martyrinna — både af beröm och tadel — så blefve det senare otvifvelaktigt öfvervägande.»

«Tillåt oss likväl att få lägga *vårt* ord till detta myckna förra, och vi skola — utan om-svep säga er det, men först måste ni naturligt-vis visa oss bilden.»

»Välän, jag går in derpå, men tillåt mig att förutskicka en anmärkning: den nemligen, att «striden mellan lifvets väl och dödens ve» numera är aldeles utkämpad beträffande min martyrinna, sedan jag insett att hon icke förmådde uttrycka den enda öfvervägande tanken «för tron och mot ljuset.»

Tante Ulla tog ett språng åt sidan. Frida erfor en lätt rysning vid dessa ord, professorn betraktade förvånad gruppen.

»Hvad står på?» frågade han på italienska, »har ni redan kommit i tvist med edra landsmännor, signor?»

»Nej, men jag ber er hos damerna ytterligare betona hvad ni sade i går, «att hvad som brister hos den af mig tänkta skapelsen också, brister hos mig sjelf», en tanke som ni i dag skall finna ännu fullständigare uttryckt.»

»Ah, ni var i natt nere i katakomberna!»

Jag var så, signor, och se här följden af att lyssna till de dödel!»

Han frändrog gardinen och der stod hans martyrinna, endast till hälften kvar på sin piedestal, en skön *thorso*, ingenting mer. Hufvudet och armarne voro afslagna, de stympade bitarne lågo kringsspridda på golvet.

Ett utrop af bestörtning undslapp alla de närvarande, professorn blef eldröd ända upp till härfästet, tante Ulla stirrade ömsom på bilden, ömsom på konstnären, osäker om hon sjelf var utsatt för någon optisk villa eller om den unge mannen blifvit vansinnig, och Frida brast ut i gråt. Giovanni ensam var likblek, men när han såg de frambrytande tårarna, betogs han af en vild glädje.

«Ni gråter öfver min »martyrinna«, ni gråter öfver mig! Ännu i går ville ni icke unna mig dessa tårar, men jag behöfde dem!»

Jag behöfde dem för min andliga frälsning, och jag svär, att de skola gifva mig kraft att resa denna bild upp ur stoftet, mångfaldt skönare än förr! Hon skall få *lif*, hon skall få *själ* hon skall få det genom *er*!»

Han uttömde sin sista kraft, han måste stödja sig vid väggen för att icke falla. Bassi skyndade fram, slöt honom bokstafligen i sina armar och tryckte en kyss på hans panna, med italiensk hänförelse, italiensk glöd.

«O, detta var stort! Vackrare har ni aldrig huggit i marmorn, signor Benzio!»

»Jag har åtminstone aldrig verkställt ett svårare arbete än detta.«

»Men ni har», Frida skyndade fram — »en gång verkställt ett annat, som ådagalade en lika stor beslutsambet och en deremot svarande kroppskraft! Jag känner ingen er nu, ni starke »bjese!» Hon tog hans händer och slöt dem i sina. »Ni räddade den gången trenne människolif!»

«Hvad! ni minnes det? Det var vid kalkbrottet, der borta i hembygden, men jag var ju sjelf vållande till den olycka, som då höll på att inträffa. Det var ädelmodigt af er, att icke rikta någon förebräelse mot mig därför!»

»O, jag ber er», hon lade sin hand på hans arm, «att icke nu bestraffa mig för den skenbara otack jag då visade. Jag har djupt och bittert ångrat mig, och . . . alla mina sedermera verkställda spaningar efter vår räddare hafva varit förspilda!»

«Vågar jag tro er? Ni har då någon gång tänkt på den *simple arbetaren*, som slumpen för ett ögonblick förde i er väg?»

Hon svarade icke strax, men efter ett litet uppehåll föllo några ord på hennes läppar:

»Låtom oss icke fördjupa oss i denna detalj af det förflutna! . . . Den väcker smärtsamma erinringar hos mig.»

Hos er! Har då livvsts hagelstorm dragit fram äfven öfver er ungdoms rosengård?»

«Blott alltför skoningslöst!»

Hennes blick besvor honom att icke fråga mera, men han aktade icke derpå.

«Jag förstår! Ni var vid denna tid förlofvad . . .»

Frida spratt till.

»Huru kan ni veta det?»

«Jag såg tecknet deraf på ert finger!»

»Ah, ni såg det! Hvarför borttog ni icke då detta tecken?»

»Min fru! Hvad säger ni?»

»Kanske skulle jag då ansett det som ett varnande omen.»

»Ett varnande! Af barmhertighet . . . säg . . . är ni enka?»

Han väntade med återhållen andedrägt på hennes svar. Det dröjde en stund, hon fann kanske frågan alltför närgången och formen besynnerlig; dertill fanns ju skäl. Slutligen bröt det fram.

»Värre än så! Min man öfvergaf mig efter en månads äktenskap . . . för en annan qvinnal!»

«Öfvergaf er! O den vansinnige!»

Frida ryckte häftigt till vid detta utrop. Det gick ett plötsligt ljus upp för hennes själ. Djupt rodnande vände hon sig ifrån Giovanni, . . . hon måste taga sig till vara för denne man!

Giovanni tolkade fullkomligt hennes rörelse och blef med detsamma herre öfver sig själf.

«Förlåt, att jag bröt mot ert förbud . . . men frestelsen blef mig för stark. Det var för första gången på många år, som jag öfverträdde det förflutnas tröskel!»

När Matteo d'Arina efter en stund inträdde i ateliern, fann han Giovanni liggande bland marmorgruset vid den stympade bildstodens fötter.

Slutet.

Själsspänningen hade varit för stark, nattkylan i katakomberna hade äfven gjort sitt till; Giovanni Renzio vaknade ur sin vanmagt för att intaga sjuksängen.

Matteo, den trofaste vännen, vakade öfver honom som en far. Det var blott med möda, han förmådde afhålla *la bella* från att dela omsorgerna med honom om den sjuke. Hon gret och väsnades samt förklarade vid alla sina skyddshelgon, att hon ensam skulle kunna rädda honom, att det behöfdes en öm, qvinlig hand för att jemka kuddarne under hans hufvud — något som en *lejd* sjuksköterska aldrig förstod — och att ingen kunde vara i större besittning af denna oförlikneliga egenskap än *hon*. Matteo förblef oöveklig, besvarade under de första fjorton dagarna punktligt hennes skrivelser, lät ibland förmå sig att emottaga henne i sitt eget rum, men längre kom det icke till stånd, hvarför signoritan till slut fann för godt att med sin beskyddare — en engelsk diplomat — afresa till Malta.

Signora Puccini skickade dagligen helgade buxboms qvistar till den sjuke lät tända vaxljus i alla kyrkor, som låg i hennes väg och biktade sig ideligen för *fra Pietro*. Hon hade så mycket att bära på, den fromma damen. Än förbrådde hon sig, att hon bedrog sin man, än att hon varit allför tillbakadragen emot *le povero*

artista. *Lady Morton* gick mera diplomatiskt tillväga. Hon lät äfven för hvarje dag genom sin «groom», efterhöra «sin sjuke väns» befinnande och uppsände för hvarje gång ett kort, som finge läggas till de öfrige besökande, genom hvilken manöver hon slutligen så förvillade Matteo, att han verklingen några gånger beviljade henne inträde i sjukrummet. Den dygdiga damen var nog endast en stor beundrarinna af konsten och tycktes med särskildt intresse ha omfattat Giovannis lysande talang. Såsom bevis derpå omnämnde hon sin afsigt, att emot ett oerhördt pris inköpa den stympade bildstoden så snart konstnären blifvit nog återsteld för att afgöra derom, ty ryktet om dess förstörande hade genom professor Bassis försorg, blifvit kringspriadt öfver hela den bildade verlden i Roma, och konstnären hade derigenom vuxit till en jette.

Bassi, som för några månader valt Roma till sitt residens, visade sig äfven ofta i den sjukens bostad. En gång åtföljdes han af en dam med utpreglad nordisk typ, som Matteo fann ganska vacker. Hon medfärde en bukett af anemoner och convaljer, alldeles lika med den hon, samma dag Giovanni insjuknade, funnit på bordet i dennes atelier. Underbart nog hade den sjuke kort derefter uppvaknat ur sin yrsel, och det första föremål, som dervid fäste hans upmärksamhet, var just denna bukett. Den luktade hemlandsskog« och började väcka minnen.

Följande dag befanns en ny dylik lagd på hans bord. Den tredje dagen begärde hon penna och papper och skref med darrande hand och

stil: »Frida! Af barmhertighet — kom själf upp med blommorna« och bad Matteo lemna detta papper tilt det bud som öfverbringade nästa buket.

Matteo, som ej förstod svenska, antog att dessa rader innehöllo en tacksägelse för blommorna och lemnade dem omisstänksamt till budet. Ett par timmar sednare infann sig åter den sköna, unga damen, med den nordiska ansigtslypen, i för-maket, utanför den sjukes rum.

«Er vän har kallat mig till sig, underrätta honom att *Frida* är kommen nu!»

Förlåt signorita, men det har skett både utan min och läkarens vetskap, han är ännu för svag att emottaga någon främmande hos sig. Det lät sig lättare göra medan han var försänkt i yrsel, men *nu . . . .*»

Hon såg nedslagen ut.

«Ni lemna Roma om några dagar. Jag vil-le gerna råka honom dessförlinnan, och han . . . synes äfven vilja råka mig!»

»Så kom åter om nådra dagar . . . kanske i öfvermorgon . . . förr reser ni väl ej?»

Hon nickade och försvann.

Morgondagen blef en dag af sviken väntan för Giovanni, hon visade sig oroli och yttrade om aftonen till sin vän:

»Hon kom icke! För ut de der blommorna! . . . Nej, bär hit dem igen! . . . Jag hvill se dem vissna . . . vissna som . . .« han gjorde en häftig, feberaktig rörelse med handen.

»Stilla dig, min vän! *Hon* har varit här. Det är jag som hindrat henne att gå in . . . hon kommer i morgon.«

Ett glädjeskimmer utbredde sig öfver Giovanni drag.

»Du grymme! « sade han, men ögonen logo, och han tryckte med värma vännens hand.

Följande dag satt den unga qvinnan vid hans hufvudgård. Förbi var då gårdagen med sina bekymmer, alla bittra tankar bortflägtade, nattens skuggor skingrade . . . en herrlig morgonstråle hade brutit fram.

En månad hade förflutit sedan dess, men ännu hade tante Ulla och Frida icke lemnat Roma. Der kommo så många »om» och »men« emellan. Emellertid hade Giovanni längesedan uppstigt från sjuksängen, Tillfrisknandet hade gått ovanligen raskt, så raskt att det nästan väckte läkarens förvåning. Matteo iakttog med tillfredsställelse, att der strömmade ett nytt lif genom hela hans varelse. »Gnistan var ändtligen tänd;« han var räddad åt konsten och *odödligheten!*

En dag förklarade Giovanni att han nu ville besöka sin atelier; den låg icke långt ifrån hans bostad. Ett åkdon anskaffades, och Matteo följde honom i väg.

Hvad lifvet ändå var skönt! Huru allting tjusade och fängslade honom. Om han egt svalans lätta vingar, hade han velat höja sig upp på dem, för att *på en gång* öfverblicka hela det omväxlande panoramat, som nu föreföll honom så nytt och likväl så bekant — blott mångfaldt skönare än förut. Vagnen rullade öfver *Corsons* stenläggning och stannade vid en sidogata, icke långtifrån *piazza di Spagna*. Här låg verkstaden», men nu fick Matteo icke följa honom längre. Han

ville ensam gå upp; behöfde han något skulle han tillkalla Bettina, som bodde i huset.

Snart stod han inne i ateliern, derifrån han sednast liflös bars bort. Huru hade icke sedan dess allting omskapats i hans inre verld, fast den yttre företedde samma pregel. I rummet kvarstod allt på sin förra plats, endast det gröna förhänget hade Matteo dragit tillhoppa. Han tvekade en stund om han skulle draga undan det. Nej, det fick hellre bero. Han var kanske icke nog stark ännu för att utan smärta betrakta det grusade *videalet*, och han kände sig till mods nästan som en missdådare hvarje gång hans blick ledde sig åt detta håll.

Det torra löfverket, som ännu hängde kvar, de visnade blommorna, och de utdöda sypress och lagerträden, som gått under i brist på vatten företedde en sorglig anblick. Mellan dem hade spindlarne utspännt sina snärjande trådar. Han borttog qvistarne ref sönder näten och jagade de förskrämda djuren obarmhertigt på flykten; der efter ringde han på Bettina och bad henne bära ut skräpet. Bettina stirrade på honom som om hon sett en död framför sig, men sansade sig snart och yttrade sin glädje öfver tillfrisknandet genom att upprepade gångdr slå ihop händerna öfver sitt hufvud. Hastigt sprang hon ut, men återkom snart med en liten påse, hvarur hon uppluckade en hel mängd små rosenfärgade biljetter dem hon lade på bordet. I ett nu regnade de allesamman tillbaka öfver hennes hufvud. Hon vardt märta häpen öfver detta beteende, men började äntligen förstå meningen, och då Gio-

vanni med en viss stränghet befallande henne att taga upp dem och lägga dem lill de öfriga »soporna», fogade hon sig deri utan invändning.

Han började nu öfverskåda sina »inventarier», hela denna massa af märkvärdiga föremål, som voro hopade i ateliern. Hvarje århundrade syntes de på sitt sätt representeradt. Stenbelänten, gipser, bronzer, vapen, dryckeskärl, husgerådssaker, prydnader, mynt och medaljer, verktyg, teckningar, fanor, med ett ord, allt som kunde förekomma i en väl ordnad samling af konstföremål och kuriosa. Större delen af dessa saker hade han erhållit af vänner och gynnare till sin konst, sedan hans rykte började växa. Derförrinnan hade han sjelf fått skaffa sig sitt materiel, ofta med ganska stora svårigheter.

Dessa föremål voro honom mycket dyrbara, och det var nästan med barnslig glädje han återsåg dem, gående från den ena sidan af rummet till den andra. Det hela föreföll honom nu endast mera kaotiskt än förut ty något slags ordnande hade aldrig kommit i fråga. Det var nog att han sjelf visste hvar han hade hvarje sak, huru det tog sig ut för andras ögon, derpå hade han icke kommit att tänka. Hans steg förde honom nu äfven fram till den förr omnämnda marmorskifvan, han stälde sig med korslagda armar framför densamma, som det tycktes fördjupad i tankar. Plötsligt förnam han ljudet af steg, dörren gick upp och Frida sväfvade honom till mötes. Han tryckte jublande hennes hand, men hvarför hade hon kommit?

»Älskade kommer du nu för att besegla min lycka?»

Äro nu alla skrankor äntligen nedbrutna, som hindrat mig från att fullständigt åtnjuta den?»

Giovanni!« hon såg sorgset på honom.» Alla formaliteter, dem lagen uppställt som vilkor för en fränskild hustru, ifall hon vill ingå nytt äktenskap, hafva blifvit iakttagna, jag är fri! Min far har äfven gifvit med sig, men . . . der har trängt sig något nytt emellan oss!»

»Något nytt! Hvad menar du, min älskade? Det är möjligt . . . det var ju *det enda* . . . har du sagt!»

«Jag trodde så, men . . . jag har i dag haft besök af en qvinna.»

«Af en qvinna! Nå än sen? . . .»

»Af den qvinna, som beröfvade mig min make . . . hvars hjerta jag aldrig egt, men som gifte sig med mig af slägtkonsiderationer och penningeintressen, ehuru han långt förut var tju-sad af denna sirén. Nog af *hon* har besökt mig i dag.»

«Vidare min älskade. Ännu kan jeg icke se någon fara!»

«Icke ens om jag säger dig att hon är dansös vid *Tro-di-Mona* teatern och . . . gör anspråk på dig!»

Giovanni ryggade tillbaka och blef likblek.

»Hvilken helvitisk anläggning! Hvilken nedrig lögn!»

Han rusade till klocksträngen och ringde så våldsamt att handtaget lossade och blef kvar i

hans hand. Bettina störtade in, hon stod som fastnaglad vid den unga damens åsyn.

»En lira för hvarje bref, som ni nyss bar härifrån! Se så, skynda!»

Ett pröfvande ögonkast, och Bettina hade fattat sitt beslut.

»Det är omöjligt! Jag har brännt upp dem, signor!»

«Vill ni att jag skall låta sätta er son i fängelse? Ni mins väl uret, som försvann och återfans hos honom? Nå . . . !»

Bettina kände sina knän svigta.

»Signor, jag skall se åt. Kanske togo de icke eld, fast jag kastade dem i spiseln.»

«Frida, du skall snart få bevis! Denna qvinnas älskar mig ursinnigt . . . på sitt oblyga, onära sätt. Jag har modellerat henne på anmodan af lord B., hennes nuvarande *beskyddare*, Dåraktigt nog har jag äfven besökt henne några gånger. Se der hela vår bekantskap!»

Bettina inkom nu med brefven. Giovanni kastade en piaster i hennes djerft upplåtna hand, dermed försvann hon.

«Se här, Frida, läs dem alla! Du ser, att jag ej brytt mig om stt öppna dem. De hafva mottogits af min städerska medan jag legat sjuk, och hon har ej haft utväg att framskaffa dem till mig, emedan Matteo strängt vägrat att emottaga ett enda.»

»Giovanni, jag läser dem ej! Det vore ovärdigt både mig och dig . . . jag tror dig ändå!»

„O Frida! Min kamp med världen har varit hård, om du visste huru hård! Se på det der blocket vid sphinxens fot; det är mitt *lefnadsalbum*. Jag bröt det en gång

ur mitt hemlands klyftor. Jag vill hugga en urna deraf på min moders graf, men när jag sprängt blocket ändrade ja tankar. Jag ristade dit en ringlad orm i stället. Det är blott en kontur tills vidare; men der äro dock en del fjäll utarbetade. Hvert och ett af dem bär något symboliskt tecken. Jag skall i dag grafva in ett sådant igen, en farkost med bruten ring . . . eller . . . en mellan skyar fram-brytande stjerna. Frida. Det beror på dig att bestämma bilden:”

“Rista dit . . . stjernan, min Giovanni!
Han slöt henne eldigt till sitt hjerta.

“Kämpade jag förgäfvnes efter ärans krans, så har jag i stället vunnit kärlekens ros, tusenfaldigt skönare än den förra!

Du skall förvärfva äfven kransen! „Lifvets fullhet genom en qviana . . . det ha ju dina vänner sagt, ”

“De förstodo mig bättre än jag sjelf, men säg! Tror du att ett stackars människohjerta kan uppfånga så många ljustrålar, inrymma så mycken sällhet?”

“Säg mig snarare *hvad* ett människohjerta icke kan inrymma och bära!”

“Du har rätt!”

“Giovanni! Hvar högg du det der marmorblocket?
Säg mig det!”

“På samma ställe och vid samma stund der jag såg dig för första gången.”

“Jag anade det! Hennes kinder öfverdrogos med en skör rodnad.

“Frida, lever din farfar, generalen, ännu:”

“Han lever verkligen, åttioett år gammal.”

“Min morfar, fältväbela, äfvenså. Den dag vi fira vårt bröllopp skola de vexla ett handslag.”

Hon smög sig till Honom och såg in i hans dunkla, skimrande ögon.

Matteo d’Avena trädde in han hade kommit med vagnen.

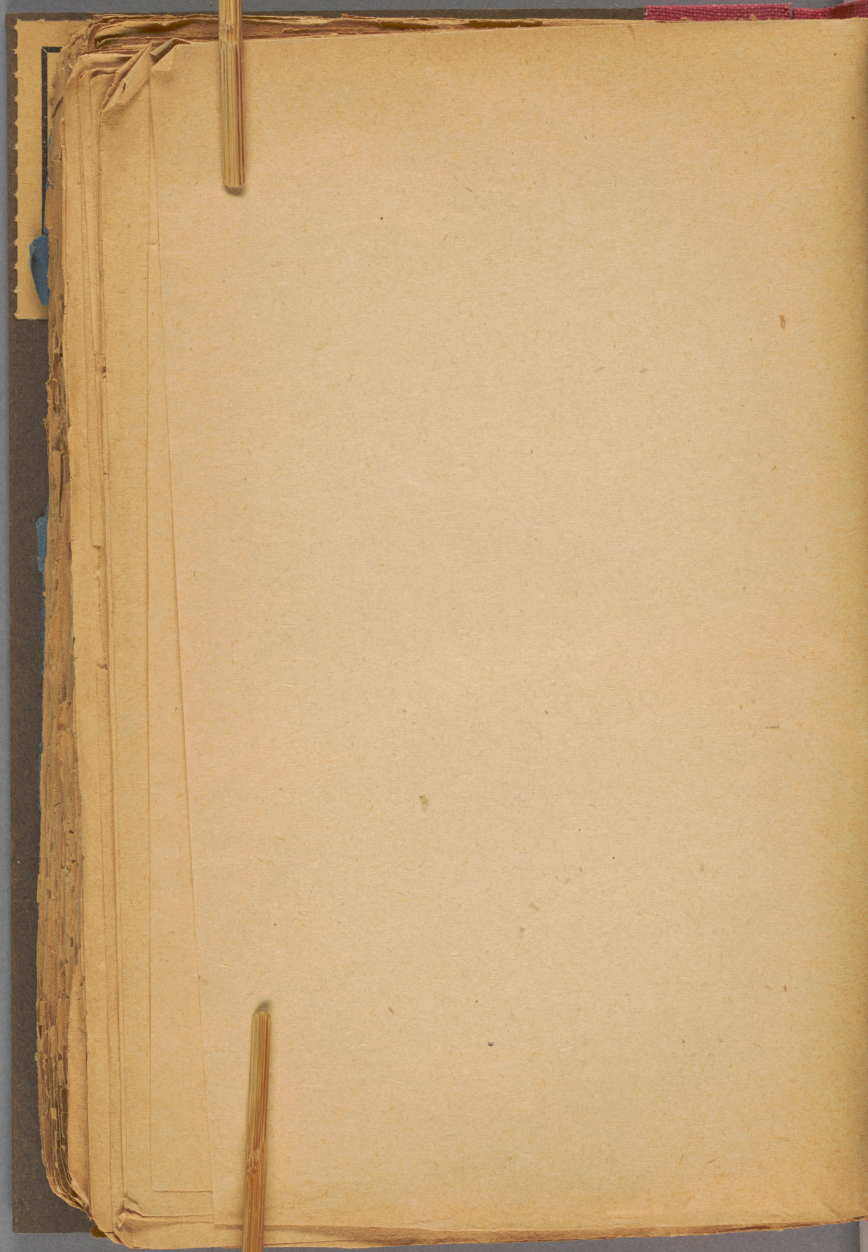
“Matteo! Trollformeln har blifvit uttalad. *Sesam har öppnat sig!*”

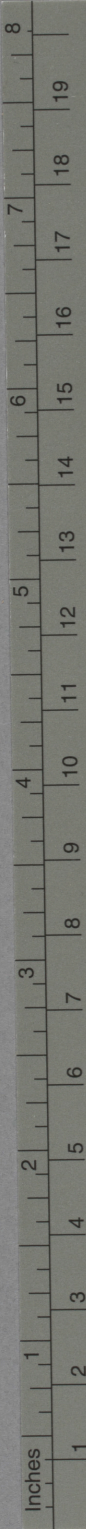
“Och nu skola herrliga konstskatter bringas fram i ljuset, ty *den andliga delen* fattas dig ej mera!” tillade Matteo jublande i det han stryckte de älskandes händer.

Giovannis namn lyser i denna stunda bland nutidens största konstnärers, men ännu vet ingen att det döljer ett

annat, hvarpå Finland kunde göra anspråk. En enda byst, i enskild rik maus ego, har hamnat i hemlandet, af alla den store konstnärens verk, men två grafbällar af gråvit, med ett infattadt enkelt marmorkors på hvardera, den ena hvälfvande sig öfver en graf på K:järvi kyrkogård, den andra öfver en dylik i W-lax socken, vittna tillika, att den sonlige kärleken häfdat sin rätt.

SLUT.

Centimetres **TIFFEN** Color Control Patches © The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black
Light Blue	Light Cyan	Light Green	Light Yellow	Light Red	Light Magenta	White	Light Gray	Black
Dark Blue	Dark Cyan	Dark Green	Dark Yellow	Dark Red	Dark Magenta	White	Dark Gray	Black